

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

2. Compare Content Management Systems // CMS Matrix URL: www.cmsmatrix.org (дата обращения: 28.03.2014).
3. Google's 200 Ranking Factors: The Complete List // Backlinko URL: backlinko.com/google-ranking-factors (дата обращения: 28.03.2014).

УДК 004.4'234

ОРНАМЕНТТЕРДІ ӨНДЕУШІ БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ОРТА

Шымырова Алия Тилеухабылқызы

Aliyash_best@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Ақпараттық технологиялар факультетінің Ақпараттық жүйелер мамандығының II курс магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – А.А. Адамов

Қазақ ою-өрнегі тарихтың таңбасы секілді, халықтың тыныс-тіршілігінен хабар беріп, оның ой-санасының айнасы іспеттес. Уақыт өткен сайын жетіліп, заман талабына сай қолданылып келеді. Яғни, ою-өрнек дегеніміз геометриялық және бейнелеу элементтерінің жүйелі ырғақпен қайталанып, үйлесімді құрылуы. Ою сөзін латынның *ornamentum*(орнамент), ал өрнек сөзін орыстың узор сөзінің баламасы ретінде қолдануға болады.

Халқымыздың бұйымдарындағы ою-өрнектер сәнділігімен қатар, сол бұйымдардың жеңіл әрі берік болу жағын қарастырған. Оның үстіне әрбір жануар мен заттың өз бойындағы қасиеттеріне қарай тақырыптың мағынасы, композициясы, симметриясы мен ассиметриясы, колориті мен ритмі, сондай-ақ, философиялық мәні байқалады. *Композиция* дегеніміз латынның ою-өрнекті бір заттың бетіне реттеп орналастыру деген сөзі. Мысалы, ою-өрнек кесеге салынатын болса, ол үлкен де, кіші де болмай, асқан дәлдікпен жарасым табу керек. Өрнек үшін симметрияның да маңызы зор. Оның екі жағынан бірдей болуы – *симметрия* заңы. Симметрия кез-келген ою-өрнекте болады. Ою-өрнектердегі бояу түрлерінің бір-бірімен үндесіп, жарасым табуын *колорит* дейді. Колорит көп бояулы ою-өрнектерде жиі кездеседі. Ою-өрнектерде бір элементтің қайталанып отыруын *ритм* – ырғақ деп атайды[2].

Қазақ ою-өрнектерін заман талабына сай компьютерде жобалап, оны түрлі мақсаттарда қолдану бағыт алып жатыр. Жобалауды компьютер технологиясында орындау қолданушының жұмысын жеңілдетіп, шығармашылық ойлауына көп мүмкіндік береді, ал ұлттық ою-өрнектерді көркемдеп жобалауда CorelDRAW бағдарламасын қолдану өте тиімді болып келеді.

CorelDRAW– бұл векторлы бейнелерді жасаудағы үлкен мүмкіндіктері бар қазіргі заманғы ең танымды жаңа бағдарламаның бірі болып табылады. CorelDRAW бағдарламасында контурларды әртүрлі және қолайлы басқару шаралары бар, сонымен бірге мәтінмен жұмыс істеу құралдары жоғары дамыған.

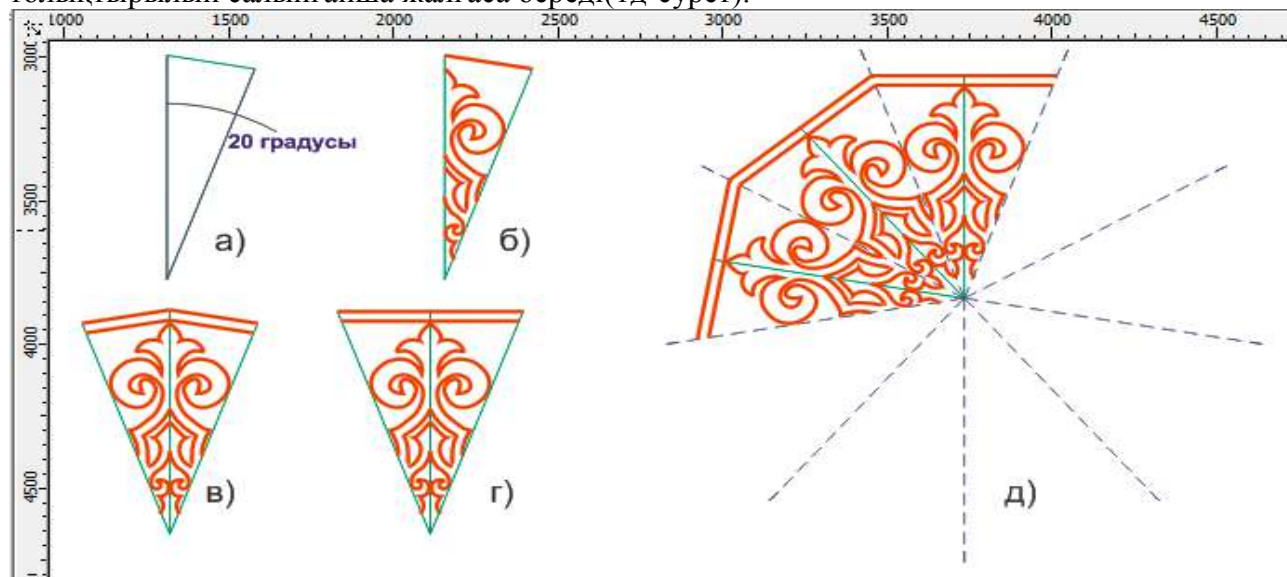
Осы бағдарламада әр түрлі деңгейдегі оюларды кескіндеу мүмкіндіктері бар. Ою-өрнектерді әр түрлі бұрыш ішіне орналастыру арқылы оның көркемдігін арттыруға болады. Көпбұрышты оюлар жазықтықта орналасатын болса, оның толық бұрыштық аймағы 360° бұрышты құрайтыны бәрімізге белгілі. Осы толық бұрыштық өлшемді оюлар төбесінің санына сәйкес бөліп, төмендегідей мәліметтерді аламыз:

ою	3	4	5	6	7	8	9	10
бұрыш	120°	90°	72°	60°	51,43°	45°	40°	36°
сегмент	60°	45°	36°	30°	25,72°	22,5°	20°	18°

Осы кестелік мәліметтерді қолданып, көпбұрыштар ішіндегі оюларды еш қатесіз, дұрыс өлшеммен сала аламыз.

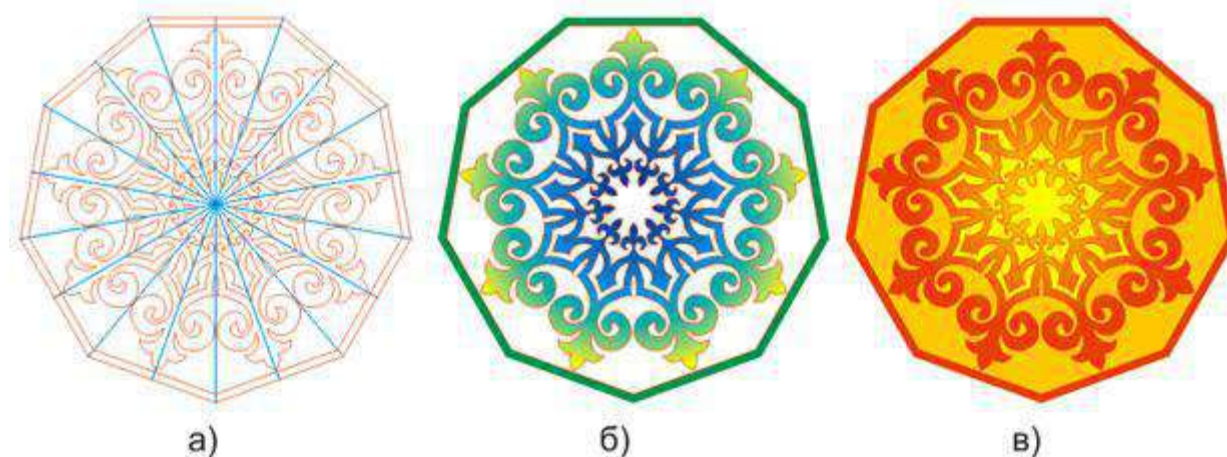
Тогыз бұрыш ішіндегі оюды салу. Бұл оюды салу үшін сегменттік бұрышы 20° болатын тірек үлгі ретінде сызып аламыз(1а-сурет). Соның ішіне CorelDRAW

бағдарламасындағы Базье құралы арқылы қажет өрнекті бейнелейміз (1б-сурет). Содан кейін, ол көшіріліп, алғашқы элементке симметриялы қойылады да, оның бұрышына топтастырылады(1в-сурет). Екі элементті біріктіріп, қажет айналдыру бұрышын беріп, ою толықтырылып салынғанша жалғаса береді(1д-сурет).

1-сурет

Дайын болған оюдың барлық сызықтарын біріктіріп, тұтас объектіге айналдырамыз(2-сурет). Осы әдіс арқылы қарапайым оюлардан аса көрнекі ою түрлерін жасауға болады.

2-сурет

Қазір технологиялардың дамуына байланысты, халқымыздың мол мұрасын жаңғыртып, қазіргі өмірге лайықтап ұсына білсек, қазақтың өзіне тән ерекшелігі сақталатынына сенім білдіре аламыз. Осы орайда, ою-өрнектерді компьютер көмегімен жобалау, жұмыстың орындалу жеңілдігі мен оның қолдану аясын кеңейтеді.

Қолданылған әдебиет

1. Төленбаев С., Өмірбекова М. Ою-өрнектің жасалу жолдары.- Алматы: «Қағанат ЛТД»; 1993ж.- 48 бет.
2. Өмірбекова М.Ш. Қазақ халқының дәстүрлі өнері. – Алматы: «Алматыкітап»; 2004.- 104 бет.